

УДК 378.147:811.161.2'243

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-3-39>**Інна ТИМЧУК,***orcid.org/0000-0001-5018-0458*

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри славістичної філології, педагогіки та методики викладання

Білоцерківського національного аграрного університету

(Біла Церква, Київська область, Україна) *timchuki@ukr.net***Світлана ПОГОРІЛА,***orcid.org/0000-0002-9202-0994*

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри славістичної філології, педагогіки та методики викладання

Білоцерківського національного аграрного університету

(Біла Церква, Київська область, Україна) *pogorilasv@ukr.net*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК УСНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

У статті розкриваються особливості викладання української мови іноземним студентам. Вивчення комунікативної активності студентів має важливе практичне значення для створення сприятливих умов пізнавальної активності та оптимізації навчальної діяльності. Авторами значну увагу приділено формуванню комунікативної активності шляхом використання активних форм роботи в студентській іноземній аудиторії. Розглядається використання комунікативного методу як провідного у формуванні комунікативної активності на заняттях з української мови як іноземної. Розглянуто типи комунікативних бар'єрів та їх причини: естетичні, інтелектуальні, соціально-культурні, мотиваційні, моральні, емоційні та бар'єри слухання. Наголошено, що комунікативну активність значно підвищують позитивні емоції та стиль спілкування. Досліджено, що ефективність спілкування студента-іноземця та викладача залежить також від форми, тональності, змісту інформації та психологічної особливості співрозмовників. У статті запропоновано вправи на розвиток продуктивного монологічного та діалогічного мовлення (на прикладі вивчення теми «Сфера послуг»). Наведено приклади ефективних форм роботи на заняттях зі студентами-іноземцями під час вивчення української мови. Запропоновано шляхи формування та розвитку комунікативних навичок іноземних студентів на основі роботи з текстами. Акцентовано увагу на видах роботи, які передбачають виконання як комунікативних, так і ситуативних завдань, і мають на меті розвиток комунікативних знань і вмій в умовах використання різноманітних навчальних ситуацій спілкування. Авторами наведено яскраві приклади практичного застосування різних видів роботи. Особливу увагу приділено моделюванню ситуацій, які сприятимуть засвоєнню певних мовленнєвих одиниць у типових комунікативних ситуаціях: групові тріади, рольові ігри. Окремо виділено нестандартні форми проведення занять – екскурсії, спостереження, тренінги, та ін. ігрові ситуації із застосуванням діалогічного мовлення на прикладах вивчення тем «Сфера послуг», «Знайомство», «Місто».

Ключові слова: українська мова як іноземна, комунікативна активність, комунікативна компетенція, навички говоріння, монологічне мовлення, ситуативні вправи, рольові ігри.

Inna Tymchuk,*orcid.org/0000-0001-5018-0458*

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Slavic Philology, Pedagogy and Teaching Methods

Bila Tserkva National Agrarian University

(Bila Tserkva, Kyiv region, Ukraine) *timchuki@ukr.net***Svitlana POGORILA,***orcid.org/0000-0002-9202-0994*

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Slavic Philology, Pedagogy and Teaching Methods

Bila Tserkva National Agrarian University

(Bila Tserkva, Kyiv region, Ukraine) *pogorilasv@ukr.net*

FORMATION OF COMMUNICATIVE ACTIVITY OF FOREIGN STUDENTS IN UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE CLASSES

The article reveals the peculiarities of teaching the Ukrainian language to foreign students. The study of communicative activity of students is of great practical importance for creating favorable conditions for cognitive activity and optimization

of educational activities. The authors pay considerable attention to the formation of communicative activity through the use of active forms of work in the student foreign language audience. The use of the communicative method as a leader in the formation of communicative activity in Ukrainian language classes as a foreign language is considered. The types of communication barriers and their causes are considered: aesthetic, intellectual, socio-cultural, motivational, moral, emotional and hearing barriers. It is emphasized that communicative activity is significantly increased by positive emotions and communication style. It is investigated that the effectiveness of communication between a foreign student and a teacher also depends on the form, tone, content of information and psychological characteristics of the interlocutors. The article offers exercises for the development of productive monologue and dialogic speech (on the example of studying the topic «Services»). Examples of effective forms of work in classes with foreign students while studying the Ukrainian language are given. Ways of formation and development of communicative skills of foreign students on the basis of work with texts are offered. Emphasis is placed on the types of work that involve both communicative and situational tasks, and aims to develop communicative knowledge and skills in the use of different types of learning situations of communication. The authors give vivid examples of practical application of different types of work. Particular attention is paid to modeling situations that will promote the assimilation of certain speech units in typical communicative situations: group triads, role-playing games. Non-standard forms of classes - excursions, observations, trainings, etc. - are singled out. game situations with the use of dialogic speech on the examples of studying the topics «Services», «Acquaintance», «City».

Key words: *Ukrainian language as a foreign language, communicative activity, communicative competence, speaking skills, monologue speech, situational exercises, role-playing games.*

Постановка проблеми. Розширення зав'язків України з іншими державами значно активізувало інтерес до вивчення української мови як іноземної. Кожного року все більше студентів мають бажання опанувати українську мову і продовжити навчання у ЗВО України.

Навчання у закладах вищої освіти неможливо уявити без спілкування. Воно постає як сутність навчальної діяльності, як простір і час, в якому існує ця діяльність. Спілкування розглядають як смислотворчий процес, що забезпечує пізнання оточуючого світу на різних рівнях – від орієнтування у повсякденних життєвих ситуаціях до оволодіння професійною майстерністю в певній галузі. Успішність навчальної діяльності залежить від ефективності комунікативних процесів, що пронизують заклад вищої освіти. Лише проявляючи активність можна досягнути ефективності у спілкуванні. Пізнання дійсності, здобуття умінь і навичок відбувається у процесі комунікативної активності. Саме комунікативна активність відображає міру включення кожного студента у процес спілкування, визначає рівень потреби у спілкуванні та взаємодії з оточуючим світом.

Вивчення комунікативної активності студентів має важливе практичне значення для створення сприятливих умов пізнавальної активності та оптимізації навчальної діяльності.

Аналіз досліджень. Питанням прояву активності у процесі засвоєння інформації та успішності процесу спілкування займалися К.О.Альбуханова-Славська, Б.Г. Ананьєв, Л.Е. Орбан-Лендрік, В.А. Семиченко, В.М. Погольша, В.А. Кан-Калик. Комунікативні вправи як ефективний вид практичних методів навчально-пізнавальної діяльності при вивченні української мови стали об'єктом вивчення О. Біляєва, М. Вашуленко, Н. Голуб,

І Кочан, М. Пентилюк, О. Хорошковської та ін. Проблему формування й удосконалення навичок говоріння українською мовою студентів-іноземців досліджували Курушина М.А., Поляков Д.А.; проблемі комунікативного підходу до вивчення української мови як іноземної присвячені праці О. Іванців, О. Гончарук, В. Вдовіна та інших вчених.

Мета статті. Основною метою нашої роботи є дослідження застосування активних форм роботи, зокрема комунікативних, ситуативних і творчих вправ для формування комунікативної активності та розвитку продуктивного монологічного та діалогічного мовлення іноземних студентів.

Активність – це той методологічний принцип, що дає можливість розкрити специфіку становлення мінливої особистості у соціумі що також змінюється (Б.Г. Ананьєв, Л.Е. Орбан-Лендрік, Б.Ф. Ломонова). Такий підхід сприяє виявленню об'єктивних чинників у їх дії на особистість, а також наявності потенційних характеристик самої особистості у процесі соціально-психологічного відображення та професійного зростання (Орбан-Лембрик, 2001). Виходячи з такого підходу можна говорити про те, що основною характеристикою активності є її приналежність до суб'єкту. Тобто, спілкування як прояв буття суб'єкта неможливе без вияву його активності.

Комунікативну активність можна розглядати як відображення життєвих та комунікативних потреб особистості.

Спілкування студентів вищих навчальних закладів окрім міжособистісної комунікації включає в себе засоби оволодіння знаннями та відображення цих знань і застосування їх на практиці. Саме у прийнятті, засвоєнні та відображенні інформації полягає суть комунікативної активності.

На нашу думку, засвоєння інформації відбувається тільки за умови комунікативної активності, коли людина усвідомлює, переосмислює, виражає своє ставлення до почутого, і, як наслідок, сприймає чи заперечує його. При байдужому ставленні до нової інформації подальше опрацювання не відбувається. Разом з тим, інформація, що заперечується, сприймається як така, що не має цінності і не придатна для подальшого використання.

Комунікативна активність студентів реалізується в системі цільових установок ціннісних орієнтацій, спрямованості особистості, визначаючи її мотиваційну сферу спілкування та здібності, комунікативні якості та властивості, вибір способів та стилів спілкування (Козак, 2014).

Комунікативна активність може проявлятися через потребу спілкування, комунікативні здібності особистості і її вміння, навички, комунікативні установки, а також стиль спілкування.

У тому наскільки глибоко студент усвідомлює, виражає та оцінює свої потреби, задовольняє свої прагнення та інтереси у здобутті майбутньої професії виявляється його активність. Отже, потреба є важливим компонентом активності індивіда.

Продуктивним є спілкування, коли співрозмовники володіють комунікативними здібностями та вміннями, коли їм характерні якості, значимі для спілкування.

Ефективність спілкування студента-іноземця та викладача залежить також від форми, тональності, змісту інформації та психологічної особливості співрозмовників.

Індивідуально-психологічні особливості студента, сприйняття його особистості відіграють важливу роль у комунікативній активності. Час, місце спілкування, його атмосфера мають важливе значення для спілкування.

Сукупність названих обставин може виявлятися у виникненні комунікативних бар'єрів, які є причиною неадекватного сприйняття інформації. Комунікативний бар'єр – це психологічна перешкода на шляху адекватної передачі інформації між партнерами по спілкуванню.

У разі виникнення бар'єру, інформація викривляється або втрачає первинний зміст, інколи взагалі не поступає до співрозмовника (Бадюк та Цибух, 2015).

Є. Головаха, Н. Паніна, М. Битянова виділяють такі типи комунікативних бар'єрів як естетичні, інтелектуальні, соціально-культурні, мотиваційні, моральні, емоційні та бар'єри слухання.

Причиною інтелектуальних бар'єрів є нерівномірність розвитку різних сторін інтелекту у комунікатора та реципієнта. Причиною мотива-

ційних бар'єрів є відсутність у реципієнта інтересу до спілкування, інформація, що пропонується, не задовольняє його потреб. Емоційні ж бар'єри виникають під впливом позитивних чи негативних емоцій. Як показує досвід, комунікативну активність значно підвищують позитивні емоції, тому викладач повинен забезпечити сприятливу атмосферу на заняттях зі студентами-іноземцями.

Стиль спілкування є невід'ємною частиною комунікативної активності. Від обраного стилю спілкування залежить ефективність особистісних відносин між студентами, а також ефективність навчально-виховного процесу.

Провідним методом формування комунікативної активності та компетенції на заняттях з української мови як іноземної є комунікативний метод.

Комунікативний метод з'явився в 60-70-х роках минулого століття у Британії. Тоді з'ясувалося, що надійні і випробувані традиційні методики перестали задовольняти потреби більшості іноземців, які намагалися вивчити англійську мову. Люди, які вивчали мову для спілкування, просто не володіють сучасною розмовною мовою і при реальному спілкуванні вони відчували себе безпорадними. Це і стало основним поштовхом до пошуку нових прийомів, покликаних навчити ефективно спілкуватися в мовному середовищі. Основною відмінністю комунікативного підходу з використанням традиційних методів навчання іноземної мови від активних методик є імітація ситуацій з реального життя, які стимулюють студентів до активного «говоріння». Звісно, більшу частину заняття займає жива розмовна мова (хоча письмо, читання, аудіювання є невід'ємною частиною занять).

Оскільки формування комунікативної компетентності є основним завданням під час вивчення української мови як іноземної, нами були підібрані та розроблені активні форми роботи, які можна використовувати під час вивчення теми «Сфера послуг. Ресторан». На нашу думку, одними з найефективніших у формуванні комунікативної компетенції студентів-іноземців є такі вправи, які передбачають виконання як комунікативних, так і ситуативних завдань, і мають на меті розвиток комунікативних знань і вмінь в умовах різноманітних навчальних ситуацій спілкування.

Для набуття комунікативних навичок слухачів доузівської підготовки, які вивчають українську мову як іноземну, пропонуємо вправи на розвиток продуктивного монологічного мовлення (на прикладі вивчення теми «Сфера послуг» (Тимчук, 2020):

- Розповіді про похід до ресторана в хронологічній послідовності.

- Висловити власну думку, що містить міркування про те, що чим дорожчий ресторан, тим смачніші в ньому страви; висловити власну думку щодо вуличної їжі.

- Описати офіціанта який обслуговував вас найкраще (найгірше).

- Детально розказати про особливості приготування страв у вашій країні.

- Детально розказати коли і які саме українські страви вам доводилося коштувати.

- Написати рецепт національної страви; написати рецепт найсмачнішої традиційної страви вашої сім'ї.

- Використовуючи малюнок із зображенням столу зі стравами, детально описати. Що ви на ньому бачите.

- Посортуйте страви за принципом: десерт, напій, перша страв, основна страв (фруктовий салат, какао, борщ, котлета, морозиво, вино, томатний суп, відбивна і т.д.)

- Ознайомтеся із рецептом українського борщу і заповніть пропуски відповідними прикметниками (Назаревич та Гаврида, 2017).

- Завершити висловлювання: Найсмачніша їжа та, яка....

- Комунікативна ситуація: уявіть, що ви прийшли до ресторана: привітайтеся; запитайте, чи є вільний столик; скажіть на скільки персон вам потрібно сервірувати стіл; замовте обід; попередьте, що у вас алергія на арахіс; розрахуйтеся; залиште чайові; подякуйте.

- Написати відгук про ресторан позитивний та негативний.

- Деталізувати висловлювання: замовити (склянку, келих, чашечку, бокал, фужер, філіжанку), замовити (порцію, шматок, кусень) напою (холодного, свіжого, газованого, овочевого, алкогольного, безалкогольного) і т.д.

- Поміркуйте, подобається чи не подобається страв? (смачна, домашня, несвіжа, корисна, шкідлива, дієтична, жирна, апетитна) (Назаревич та Гаврида, 2017).

Вправи на розвиток продуктивного діалогічного мовлення.

- Розширити діалогічні репліки.

- Побудувати діалогічні репліки за заданою ситуацією (офіціант і відвідувач) офіціант довго не приносить замовлення; страв не відповідає вашим очікуванням; у вас не вистачає грошей розрахуватися за обід.

- Відтворити діалог від імені уявного співрозмовника.

- Розробити мікродіалог.

- Вставити пропущені слова чи словосполучення у діалог. Добрий день! Чи єстолик

біля.....? Принесіть, будь ласка....Що можна.... на закуску? Який десерт ви б.....? Будь ласка, ваш.....Слова для довідки: вільний, вікно, меню, замовляти, радити, рахунок (Тимчук, 2020).

З метою активізації навчальної діяльності студентів на початковому етапі вивчення української мови як іноземної в умовах довузівської підготовки важливо використовувати різні форми та методи роботи, поєднуючи традиційні методи навчання з інноваційними навчальними технологіями.

Завдання викладача полягає в тому, щоб підготувати студентів до комунікативної взаємодії, сформуванню в них готовності до сприйняття навчальної інформації та навиків спілкування у новому іншомовному середовищі. З цією метою ефективним є активне використання ігрових ситуацій із застосуванням діалогічного мовлення. Гра дає процесу навчання комунікативну спрямованість, зміцнює мотивацію вивчення української мови як іноземної та підвищує якість оволодіння нею. Для іноземних студентів ситуативна гра є важливим фактором психологічної адаптації у новому іншомовному оточенні. Гра дає змогу охопити різні види діяльності, тим самим активізувати студентів до діяльності та сприяти підвищенню результатів навчання (Погоріла, 2020).

Комунікативну спрямованість навчання іноземних студентів доречно реалізувати шляхом моделювання ситуацій, які сприятимуть засвоєнню певних мовленнєвих одиниць у типових комунікативних ситуаціях (контекстах). З цією метою доцільно використовувати активні форми роботи (групові тріади, рольові ігри, нестандартні форми проведення занять – екскурсія, спостереження, тренінг) «Незакінчені речення», «Мозковий штурм», «Вилучи зайве», «Роз'єднай слова», «Заверши фразу», «Снігова куля» та ін. А також активно використовувати у процесі вивчення мови аудіо матеріали, що репрезентують певну комунікативну ситуацію, записи уривків фільмів, мультфільмів тощо.

Наприклад, у ході вивчення теми «Знайомство» доречним є проведення рольової гри «Інтерв'ю», коли студенти, опанувавши найпростіші фрази знайомства «Як тебе звати?», «Звідки ти?», «Як справи?», «Ти студент?», «У тебе є сім'я?» та ін., беручи один в одного інтерв'ю, іноземні студенти знайомляться один з одним та набувають початкових комунікативних навичок. У подальшому «Інтерв'ю» можна проводити з інших тем та на різні комунікативні ситуації. Інший вид діяльності «Представлення» може бути використаний як продовження теми «Знайомство» і полягає у представленні одного з членів групи іншим

(коротка розповідь про себе чи іншого студента на основі почутого після знайомства з ним, або знайомство через посередника). На відміну від попередньої гри, яка будується на діалогічному мовленні, у цьому виді роботи переважає монологічне мовлення.

При вивченні лексичної теми «Місто» та прислівників на позначення просторових відношень можна використати гру «Перехожий в місті», «Заплутані ланцюжки». Для проведення таких ігор потрібна схематична карта міста із зображенням основних об'єктів: лікарні, школи, банку, аптеки, бібліотеки, супермаркету, зупинки, кіно-театру, перукарні та ін., а також дорожня розмітка зі світлофором. Учасники гри, обираючи уявне місце зустрічі на карті, будують діалог, та використовують фрази типу: «Скажіть, будь ласка, де тут банк?», а у відповідь отримують пояснення як пройти до заданого пункту. Таким чином студенти закріплюють особливості вживання понять: прямо, уздовж, праворуч, ліворуч, через дорогу, біля, між, на розі, на перехресті, напроти (Погоріла, 2020).

Формування комунікативної компетентності іноземних студентів у процесі вивчення української мови має стати провідним завданням, спрямованим на адаптацію іноземних громадян до нового мовно-культурного середовища та підготовку іноземних громадян до навчання у закладах вищої освіти України.

Контингент студентів підготовчого відділення надзвичайно різноманітний що, у свою чергу, висуває високі вимоги до викладача щодо організації навчальних занять та використання різних форм, методів та засобів навчання. Комунікативна спрямованість процесу навчання іноземних студентів має стати провідною ланкою їх мовної підготовки.

На початковому етапі вивчення української мови як іноземної в умовах довузівської підготовки формування комунікативних навичок відбувається на основі лексико-граматичного матеріалу, що вивчається та спілкування в їх новому оточенні («У гуртожитку», «У магазині», «В університеті», «У транспорті»). Студентам пропонується створювати короткі діалоги з носіями мови чи в групі, запам'ятовуючи їх шляхом багаторазового повторення. Парна робота (діалог-бесіда, діалог-розпитування) та робота в групах сприяють розвитку монологічного і діалогічного мовлення, а також вчать вмінню слухати і розуміти співрозмовника. Важливим для студентів на цьому етапі є подолання психологічного бар'єру та страху спілкуватися новою мовою.

Залежно від здібностей студентів варто диференціювати завдання. Для студентів із середнім і

достатнім рівнем знань підбирати вправи репродуктивного характеру (вітворення діалогу), а для студентів з високим рівнем – вправи творчого характеру (імпровізація та розширення діалогу на пропонувану тему).

Окремої уваги заслуговують заняття з розвитку культури мовлення. Перше знайомство зі сталими мовними конструкціями на зразок «Дякую», «Вибачте», «Будь ласка», «Доброго ранку», «На добраніч», «Радий познайомитися» та ін. відбувається на початку навчання, а в процесі завдання ускладнюються.

Набуттю вмінь правильно висловлюватися в певній ситуації сприятимуть рольові ігри та імпровізаційні. У процесі створення рольової гри викладач має враховувати потреби студентів і підбирати такі ігрові ситуації, участь у яких допоможе іноземцям адаптуватися до нового оточення та набутти навичок невимушеного міжособистісного спілкування. Тематикою рольових ігор можуть бути «Знайомство у парку» (в університеті, на виставці...) «В їдальні», «В аптеці», «У банку», «На вокзалі», «У готелі», «У перукарні» та ін. «Розмова по телефону з другом» (викладачем, працівником банку...) «Орієнтування на місцевості» (Як пройти до аптеки?, Де найближче відділення банку?, Як я можу дістатися до залізничного вокзалу?) та інші. Поступово, із накопиченням лексичного та граматичного матеріалу, завдання ускладнюються. Студентам пропонуються проблемні ігри-імпровізації: «Пропущена зупинка», «Помилковий номер», «Бронювання», «Невдалий комплімент» (Погоріла, 2008).

Крім комунікативних і ситуативних вправ, для розвитку комунікативної компетенції студентів ми використовуємо низку творчих вправ, розроблених на основі запропонованих завдань Л.М. Бадюл та Л.М. Цибух (Бадюл та Цибух, 2015).

- Рольова гра «Найкращий офіціант». Студенти розбиваються на пари. Один – відвідувач, а інший – офіціант. Завдання офіціанта – вмовити відвідувача замовити певну страву. Завдання відвідувача - задавати різноманітні запитання про страву. Потім студенти обмінюються ролями.

- Вправа «Виправ помилку». Група студентів поділяється на пари. Кожна пара отримує перелік словосполучень. У яких допущені помилки. Завдання студентів – виправити помилки та скласти зі словосполученнями текст.

- «Плюси та мінуси». Студентам пропонується твердження: «Найкраща їжа та, що приготовлена вдома» чи «Наше здоров'я – це те, що ми споживаємо». Їх завдання спочатку висловити усі плюси за даним твердженням, а потім – мінуси.

• Мозковий штурм. Студентам пропонується подумати і запропонувати якомога більше страв із зазначених продуктів.

• Ток-шоу «Пекельна кухня». Група студентів ділиться на 2-3 підгрупи. Завдання: зробити сендвічі і детально розказати етапи приготування, розрекламувати створений сендвіч.

Важливим елементом мовленнєвої діяльності, який сприяє збагаченню лексичного запасу студентів, виробленню вмінь працювати з перекладацькими та тлумачними словниками, а також розширенню кругозору є робота з текстами. Важливо правильно організувати таку роботу, створювати або підбирати тексти відповідного рівня. Доречними будуть завдання на читання вголос та розуміння прочитаного (дати відповіді на питання, або створити самостійно питання до змісту тексту), закінчення прослуханого незавершеного тексту, вибір назви тексту, визначення головної думки тексту, доповнення, відтворення змісту тексту за самостійно складеним планом. Щоб студенти не обмежувалися лише сприйняттям мовлення викладача, доречно використовувати аудіо чи відеозаписи.

Розвитку мовлення сприятиме усна побудова простих речень за моделями; розповідь на основі запропонованого зображення (доречні при вивченні лексичної теми «Пори року»); слухання, повторення та вивчення вірша чи пісні українською мовою, розповіді цікавих історій, обговорення переглянутого мультфільму.

Використання тренувальних настільних ігор внесе різноманітність у навчальний процес і сприятиме удосконаленню та розширенню мовленнєвих навичок. Наприклад, настільна гра «У

місті» (обладнання – карта міста із зображенням відомих об'єктів, фішки). Завдання передбачає створення діалогу з уявним перехожим на зразок «Як пройти до театру?» Такі види роботи будуть доречними при вивченні лексики до теми «Орієнтування на місцевості» (ліворуч, праворуч, прямо, уздовж вулиці, через дорогу, за рогом, біля, між, напроти...) (Погоріла, 2008).

Висновки. Отже, комунікативну активність слід розглядати як багатовекторну категорію, в якій розкриваються індивідуально-особистісний рівень спілкування. На нашу думку, використання згаданих та подібних форм роботи сприятиме активізації навчання студентів і як наслідок, – підвищенню рівня засвоєння матеріалу. Застосування ситуативних вправ, рольової гри, розігрування діалогів допоможуть не лише розвинути комунікативні навички студентів, а й адаптуватися у новому мовному середовищі, що є надзвичайно важливим для іноземних студентів.

Розглянуті види роботи на заняттях дозволяють розвивати та удосконалювати навички мовленнєвої діяльності і культури спілкування, допомагають створити позитивну емоційну атмосферу, зацікавити студентів, підвищити мотивацію та ефективність навчання.

Зорієнтованість процесу мовної підготовки іноземних студентів на формування і розвиток комунікативних навичок, допоможе іноземним громадянам адаптуватися в іншомовному середовищі, навчитися вільно спілкуватися у побуті та, за умови успішного навчання, буде запорукою готовності до здобуття освіти у навчальних закладах України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Орбан-Лембрик Л.Е. Активність особистості як форма вияву її індивідуальності та професіоналізму. 35-річчя наукової та педагогічної діяльності академіка С.Д. Максименка: матеріали міжнар. наук. конф. Київ, 17-18 грудня 2001р. Київ. 2002. Т.1. С.140-143.
2. Козак М.В. Комунікативний метод навчання іноземних мов. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота»*. 2014. Випуск 32. С.93-95.
3. Бадюк Л.М., Цибух Л.М. Творчі вправи як засіб розвитку комунікативної компетенції студентів. «Наука і освіта» №1, 2015 С. 5-8.
4. Тимчук І.М. Використання активних форм роботи для формування комунікативних компетенцій на прикладі вивчення теми «Сфера послуг. Ресторан». Мовна освіта в сучасних ЗВО: тенденції, виклики, перспективи: зб.тез Всеукраїнської наук.-практ. конф з міжнародною участю, м.Біла Церква, 6-7 березня 2020 р.
5. URL:http://science.btsau.edu.ua/sites/default/files/tezy/zbirnik_tez_movna_osvita_v_suchas_zvo.pdf
6. Назаревич Л.Т., Гаврида Н.І. Українська мова для іноземців. Практикум (Рівні В1-В2) 2-ге видання; змінене й доповнене. –Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2017. 212с.6.
7. Погоріла С.Г. Шляхи формування комунікативної компетентності студентів у процесі вивчення української мови як іноземної. Мовна освіта в сучасних ЗВО: тенденції, виклики, перспективи: зб.тез Всеукраїнської наук.-практ. конф з міжнародною участю, м.Біла Церква, 6-7 березня 2020 р.URL:http://science.btsau.edu.ua/sites/default/files/tezy/zbirnik_tez_movna_osvita_v_suchas_zvo.pdf
8. Погоріла С.Г. Комунікативна активність студентів як сутність навчальної діяльності. Сучасні інформаційні та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб.наук.праць. Київ-Вінниця, 2008. Вип.19. С.444-448

REFERENCES

1. Orban-Lembryk L.E. Aktyvnist osobystosti yak forma vyivavu yii indyvidualnosti ta profesionalizmu [The activity of the individual as a form of expression of his individuality and professionalism]. 35-richchia naukovoї ta pedahohichnoi diialnosti akademika S.D. Maksymenka: materialy mizhnar. nauk. konf. Kyiv, 17-18 hrudnia 2001r. Kyiv. 2002. T. 1. S.140-143. [in Ukrainian].
2. Kozak M.V. Komunikatyvnyi metod navchannia inozemnykh mov [Communicative method of teaching foreign languages]. Naukovi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii «Pedahohia, sotsialna robota». 2014. Vypusk 32. S.93-95. [in Ukrainian].
3. Badiul L.M., Tsybukh L.M. Tvorchy vpravy yak zasib rozvytku komunikatyvnoi kompetentsii studentiv [Creative exercises as a means of developing students' communicative competence]. «Nauka i osvita» №1, 2015 S. 5-8. [in Ukrainian].
4. Tymchuk I.M. Vykorystannia aktyvnykh form roboty dlia formuvannia komunikatyvnykh kompetentsii na prykladi vyvchennia temy «Sfera posluh. Restoran»
5. Movna osvita v suchasnykh ZVO: tendentsii, vyklyky, perspektyvy [The use of active forms of work for the formation of communicative competencies on the example of studying the topic «Services. Restaurant»]: zb.tez Vseukrainskoi nauk.-prakt. konf z mizhnarodnoiu uchastiu, m.Bila Tserkva, 6-7 bereznia 2020 r. [in Ukrainian].
6. Nazarevych L.T., Havryda N.I. Ukrainska mova dlia inozemtsiv. Praktykum (Rivni V1-V2) [Ukrainian language for foreigners. Workshop (Levels B1-B2). 2-he vydannia; zminene y dopovnene. –Ternopil: FOP Palianytsia V.A., 2017. 212s.6. [in Ukrainian].
7. Pohorila S.H. Shliakhy formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv u protsesi vyvchennia ukrainskoi movy yak inozemnoi [Ways of forming students' communicative competence in the process of learning Ukrainian as a foreign language]. Movna osvita v suchasnykh ZVO: tendentsii, vyklyky, perspektyvy: zb.tez Vseukrainskoi nauk.-prakt. konf z mizhnarodnoiu uchastiu, m.Bila Tserkva, 6-7 bereznia 2020 [in Ukrainian].
8. Pohorila S.H. Komunikatyvna aktyvnist studentiv yak sutnist navchalnoi diialnosti [Communicative activity of students as the essence of educational activity]. Suchasni infomatsiini ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy : zb.nauk.prats. Kyiv-Vinnytsia, 2008. Vyp.19. S.444-448 [in Ukrainian].